

DODATEK

OBRÁZKY V NOČNÍM SVĚTLE

1864

I

V obecním dvoře

Pražské hodiny odbily jedny po druhých, minula právě pátá ranní. — Mráz, že až kosti láme, že místo vzduchu zdá se býti plynoucí led. Noční čirá tma přechází v temné šero, za něhož jíním pokrytá okna obecního dvoru prohlídají jako bělmem potažené oko slepcovo.

Vrzly dvěře u čeledníku a vystupuje z nich v houně obalený muž, s velkou svítilnou v ruce; kráčí dále do dvoru. Záře svítilny jeho letí dlouhým pruhem po rozmanitých žlutých vozech a stříkačkách, kteréž tak klidně zde stojí, když ale děsným rachotem po pražském dláždění drnčí, vždy nějaké neštěstí zvěstují. Muž zastavil krok svůj a svítí na ohromnou kůpu smetí a steliva. Hle, zář padá plně na vyčuhující ze smetiště — lidskou hlavu.

Je to jíní nebo smrtná choroba na té bledé tváři, je to bolest či strach, co tak děsně hledí z mladého, ztrhaného oka? Dojem nočního toho obrazu je tím větší, že vidíš jen živou hlavu z kůpy vyčnívat, že tělo v kůpě zmizelo.

„Jak je ti, Martinku? Jsi ještě nemocen?“

„Já nevím,“ zní to harašivým zvukem. „Vezmi mne do čeledníku, Vojtěchu!“

„Víš, že nesmím.“ Hlava si vzdychla. „Vylez ale, a pojď se mnou do konírny.“

Hlava se hnula. „Já nemůžu ven — co řekl pan správce?“

„Jen vyndej ruku, pomůžu ti. Pan správce řekl, že neví, co by s tebou počal. Dobročinný spolek prý mu jen přijímá chlapce do dvanácti lét; starší jsou už příliš zdarebatělí, jako tamhleta holota,“ a při těch slovech švihnul svítilnou dále po kůpě, — hle, tam skutečně vyčnívá zase jedna hlava. Martin byl vyndal jednu ruku a Vojtěch mu pomáhá. „Tyť jsi tam jako zadupaný! Správce ale povídal, že se bude starat, já ho

prosil. Prozatím prý tě dá do Fišpánky* co metaře, abys měl alespoň nocleh. Budeš dávat na ostatní pozor a půjdeš tam dnes odpůldne. Tak — otřes se!“

Hoch se již beztoho mrazem otrásal. Čítá as třináct lét, je však málo vyvinut, slabé, zakrnělé postavy; místo šatů zdá se být samými hadry ovinut. Vojtěch mu svítí do obličeje. „Nu ty vypadáš! Pojd!“

Hoch se zamotal.

„Jdeš jako opilý. Nejedl jsi včera?“

„Nejed; zbyly mně jen tři šestáky, byl jsem dlužen Josefovi dva šestáky a musil jsem dát třetí ourokem. Pak jsem neměl nic,“ vypravuje Martin mdlým tónem a bez jakéhokoli důrazu, jako by se samo sebou rozumělo, že musí o všechno přicházet.

„Však na toho lichváře dojde. Včera se chlubil drahými hodinkami; koupil si je beztoho za peníze, které od nás vydřel. Ode mne vzal ze zlatky za dva dni třicet krejcarů. Není horšího dřiče nad chudého člověka, když dostane pár grošů.“

Mezitím byli přešli dvorem. Vojtěch odvírá dvěře, z nichž vyráží celý oblak páry. Již vstoupili oba.

Sotvaže se byly dvěře s rachotem zamkly, zazněl z opuštěné právě kůpy pustý smích.

„Slyšels pitomého Vojtěcha?“ táže se drzý, pronikavý hlas.

„Slyšel, ale nech mne spát!“

„Nazval nás holotou, hlupák! To bych byl také blázen, abych jim šel do učení! Načpak? Už jsem jim dvakrát utek. Copak má moje sestra z toho, že se učila; teď umí francouzsky a může s vrabci štěbetat, teď umí fortepiano — může prsty po okně bubnovat. To já taky umím a nestálo to žádné peníze! Hahaha! Kdyby byli peněz šetřili, nebyli by na mizině. Teď nemají nic a já taky nic a otec mete zrovna tak jako já! Hahaha! Spíš už, Felbo?“

* Fišpánkou nazývá pražská hantýrka městské vězení pod Slovanským vrchem; dříve byla v budově té továrna na zpracování kostice, odkudž tedy „Fišpánka“.

„Nespím — proč nás taky Vojtěch tady vždycky komisa-ruje!“

„Protože je hloupý. Viděls Frantíka?“

„Viděl, byl se tu ukázat panu správci. Má červené tváře.“

„Co je do toho. Když tam přišel, byl přece bit. To by se mně chtělo! Inu, páni se ho ujali — mne se taky ujali, já jim ale o to nestojím. Frantík je podlízavý, proto přišel se ukázat správci. Mne nemůže správce ani cítit. Jen když mne nevyžene! — A kdyby vyhnal!“

„Poslouchej, až přijdou, neprozrad' mne. Já ráno nepůjdu do práce!“

„To dostaneš jen za půl dne!“

„Ať! Když ale ráno vylezu, ztuhne vždycky všechno na mně a mně je pak tuze zima.“ — Zatím bylo vůkol živěji. Tu a tam rozzářila se zamrzlá okna, lidé přebíhají dvorem, hlasy se množí a stávají se vždy hlučnější. Vozy počínají vrzat, dusot koňský ozývá se z koníren. Znenáhla scházejí se do dvoru nejrozmanitější postavy, přecházejí sem a tam neb se seřadují podél zdi. Značněji již rozbřesklé denní světlo nechává nás je dobře rozeznávat, jsou to titíž lidé, které vídáme přede dnem i za dne zaměstnané čistěním ulic. Chcete se od nich odvrátit? Vždyť jsou to odpadky naší civilisace, vždyť také pracují za vás a za vaše pohodlí! Vidíte, ti lidé zde vykonávají poslední silou svou, co vy pyšně a učeně mluvíte o „práci“! Ano ti lidé nežebrají, ač by sobě snad žebrem vydělali více než práci svou. Přikládají k výdělku ruku zešlého bídneho kmeta nebo zanikajícího nemocného dítěte — je zde minulost či budoucnost nešťastnější? —

Rozdali jim „nádobí“ a houfec počíná se ubírat ze dvora.

„Tatíku, to koště vám sluší jako péro. Vidíte, vy jste ještě pořád ouředníkem!“ volá pronikavý, známý nám už hlas za kmetem před ostatními vycházejícím. Hlasitý chechtot ozval se v houfu.

Kmet neodpovídá. Seschlá ruka jeho uvolňuje oku, bylať mu tam náhlá slza ztuhla! —

Divný to obrázek, není-li pravda. A k tomu ze smetiště, řeknou dámy. Věřte ale, že to pouhá věrná fotografie. Po-

ptejte se a uvidíte, že netřeba bavit se a lechtat tmavými obrazy bídy obrovských měst vzdálených národů. Civilisace má všude své smetiště bídy a mravní spousty; chybou je zahávání, pruderií vyhýbání ouzkostlivé.

II

Při karbanu

Myslíte, že je potřebí jít do Wiesbadenu, Baden-Badenu nebo Homburku? Šetřte peněz za cestu, můžete tím více doma prohrát, bude-li právě chuť. Kde jsou peníze a prázdná chvíle k tomu, hraje se, nechť se to děje již květinovými, něžnými charaktery čínských karet, bohemisovanými baštony či německými žaludy nebo konečně ohnivým francouzským „coeu-rem“ a hrobovým „trêflem“. Hrát, snadno snad peníze vyhrát, k tomu náruživý půvab hazardu — toť svádí i rozohňuje právě tak na vesničce jako ve městě. Ovšem, zákon hazardu nepovoluje; vzdor tomu se ale hraje přece ve Vídni jako v Praze a Pešti, jenže není as nikde herny stálé a že hráči provozují hru, řemeslo i umění své, kde se právě setkají. Nehledí zvláštního pohodlí a místo náhodou ku hře zvolené vypadá zcela jinak než herny ze „státnických“ ohledů pěstované. Místo demimondního líčidla vidíš leda vybledlou tvář sklepníkovu, místo dlouhého, zeleným sukнем potaženého stolu kulatý stolek kavárni, místo krupiérů hráče samy sebe obsluhující, místo napnutých diváků zívající pološero ostatní pusté místnosti a místo vířící hudby slyšíš jen sykot hořícího plynu, neboť hráči hazardní nemilují hřmotu zbytečného, a vyžblunkne-li z ticha nějaké polodušené slovo, slyšíš v jeho zvuku třesot, naznačující něco zcela jiného než rozechvívající pozdní dobu noční.

Sedí tu pět neb šest osob, v stejně mužném stáří, patrně rozdílného ale stavu. Byli se do své práce spustili, když již vše bylo odešlo, ano když i „kredenční anděl“ byl již se odebral, aby složil oučty z vezdejšího svého činění. Právě vytahuje

napohled nejmladší muž příruční šuplíček zpod tabule stolní a shrabuje do něho houfek papírů, výtěžek to dohraného banku. Vedle něho sedící shrabuje karty a vyndává svůj vklad co bank nový. Jeho tvář, nejspíš již od přírody bledá, jeví kamennou klidnost, černé oko jeho, pevné a ostré, vyjímá se v bledém obličejí jako v stříbře granát. Prsty jeho jsou až po klouby pokryty brilanty, patrně, že v tom množství je schválnost, snad i v té staré, solidní fasoně. Rozdává karty, nevím, ku které duchaplné hře a jmenuje-li se „půldvanáctá“, „jedenadvacítka“ či „makao“; tolik je ale jisto, že bychom se dočtli jména jejího tamhle za sklem, za kterým visí seznam as šedesáti zapovězených her. Šedesát vynálezů — věc musí za to stát! Není ale vidět od stolku až k seznamu!

Hra se již rozvinula! Studujte karbanické povahy těch, kteří se tu náhodě všanc vydávají a přece myslí, že důvtipem svým samu náhodu překonati dovedou; nezapomeňte ale, že „karbanická“ povaha bývá obyčejně jiná, než jak se vám u lidí mimo karty jeví. Tam ten první, přitloustlý a červenolící, usmívá se při nejmenší výhře sladce, kaboní se při nejnepatrnější prohře; hra je mu účelem, výhra působila by mu radost, byť i „o knoflíky“ nebo „na křídle“ hrál. Druhý, elegant rozhodný, hraje nejspíš jen proto, že hazard patří k eleganci; nejspíš že je dosti zámožný, neboť platí vklady se zvláštní ochotou a výhru přihodilou běře skoro mrzutě, jako by mu peníze byly obtíží. Třetí dává lehkým zíváním najevo, že ho celá hra vlastně mnoho nezajímá; nejspíš že jen proto bdí a se zúčastňuje, aby se neřeklo, že „není dobrým přítelem vyhýbaje se, když soudruhové chtějí se *jednou* bavit“. O jiných dvou jsme se již zmínili.

Hodina ubíhá po hodině, sklepník přináší láhev za lahví, běře po zlatce z každé větší výhry a společnost hraje v stejném rozpoložení pořád dál, jako by ani přestat nemohla. Jen někdy obrátí se hlava jednoho či druhého po hodinách, kovovým kývadlem každou sekundu naznačujících, poznámka však o pokračujícím čase nenásleduje žádná. Znenáhla mění se ale během a náhodami hry prvotní situace přec. Brilanty osypaná klidnost vítězí, na kamenném obličejí vyhrá-

vajícího není však ani nejmenší stopy nějakého dojmu; jako by tu hrál automat, jenž ani čirou lhostejností plně nenaznačuje. Avšak mladík, jehož jsme z počátku pozorovali výhru shrabujícího, vytahuje šuplíček vždy prázdnější a prázdnější a křečovitě se mu již svírá ruka při každém prohraném či vyhraném penízi.

„Dnes mám zase řádnou smůlu,“ podotýká elegant, druhý nešťastný hráč. „Také se ale ani nepamatuju, že bych kdy byl ve svém živobytí vyhrál! Nu zato v lásce štěstí! Zde poslední desítka!“

A poslední desítka v témž skoro okamžiku zmizela za prvními.

„Sklepníku, půjčte mně peníze!“ volá elegantní, a sklepník ochotně podává odevřenou svou tobolku. Hráč vyndá hrst bankovek z tobolky, odpočítá si část z nich a vrací ostatní.

„Sto zlatých — do zítřka!“

„O prosím!“ kloní se sklepník.

„Mohls vzít z mého,“ podotýká brilantový.

„Půjčte mně také padesát zlatých,“ volá na sklepníka mladík.

„Již nemám!“

„Vždyť jsem ale viděl —“

„Opravdu nemám,“ praví sklepník lhostejně a odstupuje do pozadí.

Mladík je v nejvyšších rozpacích — ostatní hrají dál, jako by sobě ničeho nevšímal. Pohaněný cítí trapnost své situace, cítí, že se musí z ní nějak vybavit, a donutí se k vtipu.

„Za padesát zlatých ti příslibuju,“ praví elegantnímu, „že se více o Theodoru ucházet nebudu, že ti ustoupím.“

„Nač potřebuju něco kupovat, co už mám.“

„Ty lžeš!“

„Jsi hlupák!“

Mladík vyskočil. Rozplameněná beztoho krev v něm již vířila. Strhla se prudká, málo vybraná hádka. Brilantový míchá mezitím netrpělivě karty.

„Urazil-li jste jeden druhého, pomozte si jinak, nehádejte se ale! Zde dva kousky papíru,“ a přes jeden z nich pře-

jel hořícím doutníkem, pak sbalil oba. „Kdo vytáhne popálený, zastřelí se do roka. Pak ale hrajme dál.“

Mladík sáhl první do přimknuté hrsti. Vytáhl papír popálený.

„Dobře!“ vykřikl, chopil se klobouku a pádí pryč.

„Ty bys se byl ještě zastřelil,“ praví brilantový elegantnímu, „on toho ale nechá být; proto jsem mu nastrčil znamevané. Teď hrajme!“

A hráli dál.

Čas plynul. V místnostech počínalo být živěji, přicházeli sluhové právě vstávající. Závory cvakly a odevřenými okenníci zabřesklo ranní šero.

„Bílou kávu a pak půjdeme!“

A po čtvrthodince skončili a vyšli.

Po ulicích se hemžil do práce se hrnoucí lid. Jaký to spěch za výdělkem několikakrejcarovým!

III

O Štědrý večer

Braňte se proti jaru, jak chcete, přece se rozpučí, květy jeho vás obsypou, zeleň jeho vás posiluje a vlaha jeho rozproudí vaši krev, že se cítíte i vy býti jarními; braňte se proti dojmům svátečním, jimiž celý vŕkolní svět se unáší, zakrátko sevře se nad vámi proud a stanete se také svátečními. Již ten boj váš má cosi svátečního do sebe, jakož také bol nejopuštěnějšího mezi veselými skrývá kouteček ráje v sobě. „Šťasten, kdo trpěti umí, jemu znějí harmonie jinými netušené!“ Duševní boly jsme ostatně sobě vmyslili v krásnou přírodu sami, jakož jsme sobě zas smyslili *radost, vánoce* v tuhou zimu. Kdož by se ubránil vánocům! To bílé dítě sedne si na váš klín, očka jeho svítí, tvářičky se lesknou a hlásek zazvoní: „Prosím, prosím, buď se mnou jen na chvílku dítětem!“ A člověk se do té radosti zadívá a její zjevy mihají se květinově před zrakem — někdy ovšem zas vyskočí z plného světla čer-

né mátohy, na okamžik sice jen, ale zrak přece přechází a musíme oči zavřít. Dovolte několik obrázků!

Do tichých kruhů rodinných nevstoupíme. V těch se slaví „hody lásky“, a láska ta neobmezuje se jen na pokrevnost, vždyť pohostinnost je dnes svěžím květem a každý je vítán, kdo nemá osob, k nimž by se s vroucnějším citem přitulil, a nikdo z hostů nemá se mezi cizími za cizího. K stolu domácímu shrnuje se vše, veřejné místnosti jsou prázdné. Však vstupme přece sem do toho hostince. Světel je málo a jsou až k šerosti zatažena. Jen nad jedním stolem syčí dva mocné plynové plameny. Kolem stolu sedí jediní hosté dnešního večera, několik starých mládenců. Byli sobě již po léta přivykli, po dlouhá léta, za nichž jim dny byly prací, večery rozkoší. Když jeden z nich někdy scházel, tázali se ostatní stokrát po něm, později přišlý byl tím vřeleji uvítán, a kdo vůbec ani přijíti nemohl, považoval sám večer za ztracený, třeba by se byl jinak sebelíp bavil. Jakž by se nebyli měli právě dnes sejít, vždyť jsou rodina, bratr a bratr! Ani na vánoční strůmek nezapomněli, ani na vzájemné dárky — dětinství, ovšem, ale dojemné! Povečeřeli, rozprávějí, vypravují ze svého života a vypravují dosti zajímavě, vždyť o břeh staromládeneckého ostrova bijí nejmocnější vzpomínky! Kdyby ale některý také vypravoval méně zajímavě, naslouchají ostatní přece napnutě, vždyť ho znají tak skrz a skrz, a právě proto ho milují a dnes se v prázdných místnostech cítí sobě ještě bližšími než jindy. Právě povídá jeden o své nebožce matce. Byla to tak hodná matka, jaké snad v širém světě není. Vychovávala syna mozolem svým, pracovala zaň denně do umdlení, a když již více pracovati nemohla, ulehla a skonala líbajíc synovy rty. Vypravujícímu hrkly slzy do očí, poslouchající sáhají po sklenici, jako by něco v hrdle spláchnouti museli. Chvilku je ticho. „Nebohý doktor, už ho nemáme! Napřesrok budou snad již dva hřeby prázdné!“ podotýká jeden třesoucím se hlasem a pohlíží přitom do výše na hřebík černou rouškou zahalený. Tam všel doktor po třinácte lét svůj svrchník, letos doprovodili doktora do Košíř. — —

Podívejte se tamhle do té komůrky. Je v ní proto tak ticho,

že malé okno vede do zcela osamělého dvorečka. A obyvatelka je samotná, nenadělá tedy také hluku. Je to „všední osoba“, ta obyvatelka; chudičká — ohlídněte se po komůrce — opuštěná dívka, o kterou se nikdo nestará, prostá švadlena, již by ani nikdo neuvěřil, že je schopna pouzejší myšlenky. Právě se zabývá při svitu nevelké lampy se svým zimním pláštěm. Plášť je drahý, velmi drahý, vždyť musila celé léto strádat, aby ho koupit mohla! Dnes byla k ustrnutí svému na něm zpozorovala propálenou díрку, bůhvíjak povstalou, snad že byl na ulici některý švihák o kvapící děvče své cigáro otřel. Pohroma není sice velká, pýcha a radost z těžce nabytého nového pláště je ale přece zkalena. Zašívá s rozmrzelým obličejem, avšak opatrně. Škoda je vždy méně značná — již ji není skorem vidět. Děvče skládá pečlivě plášť a věší jej pod prostěradlo na stěně. Nato se chopí kávního mlýnku, aby sobě upravila svou večeri, po celý rok stejnou. Když je po celý rok káva, proč ne dnes! Rybu ale dnes musila mít, a nějaké nadělení také. Koupila sobě na trhu malou rybičku, na malík jen silnou a dlouhou as na dva, a k té rybičce nadělila sobě skleněnou nádobu. Děvče zarazilo se nyní v mletí a dívá se na své nadělení. Rybka krouží ve vodě němě a klidně, jen když se dostane do stínu, mrskne sebou čileji zas k světlu. Švadleně se zdá, jako by němé zvířátko tím jasným okem na ni se dívalo, svou paní prohlíželo. Rozdrobuje housku a nahází ji do vody. Obličej jí září radostí, šťastné! — Za čtrnáct dní, snad dříve, vyplave rybička na povrch, a zvrácený týl a bílé břicho oznámí, že je v komůrce po radosti. — —

Ulicí se valí nepřetržený dav lidstva. Vše je veselo, vše mluví hlasitě, dnes se ani nesmí šeptat, neboť se slaví přemožená noc, narození jitra, dnes je *jitřní!* Jen zde ti dva mladí lidé, jinoch a děvče, šeptají přec, jako by sobě měli nesmírně mnoho co vyprávět, do čeho ostatnímu světu pranic není. Jejich krok je elastický, volný. Noční tma jim nevadí, alespoň nikdo nevidí, jak se k sobě tisknou, jak ona klade hlavinku na jeho ramena; davy lidstva nevadí také, alespoň může průvodce své družce ukázat, jak šetrně se s ní proplítá. Byl dnes pozván k rodičům své družky, milenky, kteréž jméno ostatně

ještě před rodiči se ani z úst netroufalo. A po hostině a po hře svěřili mu dceru svou, aby ji samotou na jitřní sprovodil. Milenci viděli v tom jakés svolení další a vykládají způsob, jakým rodiče přijímali mladíkovo výklady o budoucnosti. Vtom zrychlují krok a zase zrychlují, snad že budoucnosti té spěšněj chtějí v ústrety. Nespěchejte nebo spěchejte, však . . .

Vysoko se vypíná Petřín z mlhy vltavského údolí a jeho mlha splývá s šedým nebem. Na pokraji hřbetu jeho stojí strážník, popochází a zase stojí. Dívá se dolů do toho moře mhy, z něhož vyčnívají jen některé obrovské obrysy. V hloubce tam umírá světlejší bod, za ním, v dálce snaží se utkvít zrak strážníkův. Zajisté že tam sedí jeho drazí ještě pohromadě! Vidí je v duchu, jak se veselí, jak i na něho vzpomínají. Vše by v tom okamžiku obětoval, aby mohl do kruhu jejich, vše, — ale neuprositelná povinnost všeho nedbá. Mrzutě obrací zrak jinam. Mráz je, že až kosti láme, a zpytavému oku nenaskytuje se ani jediného pevného předmětu. Raděj zase zřít a snít k domovu. Zahalí se pevněji ve svůj plášť, spustí ručnici k zemi a opře se o strážní budku. Skoro se mu zdá, že oko jeho slzou vlhne, — zdá se mu již i ledacos jiného — ještě zaslechl z řeky dole temný pozvuk mrazem prasklého ledu — již neslyší a nevidí ničeho více. Mdloba položila se těžce na celé tělo. — Chvilé ubíhá, vzdálené strážě ohlašují čtvrt hodiny. — Konečně se odvírají dvěře nedaleké strážnice. Oblak rudého světla a hustého dýmu vyhrnul se z nich ven, vojáci vycházejí, aby strážě střídali. Již se blíží. Snad že ho ještě probudí. —

Několik zas minut v policejní strážnici

Je ticho. Plyn syčí trochu, někdy zašustí list v knize právě obrácený, někdy zavrzne trochu bota nebo lehce praskne lavice či stůl, když některý z přítomných z „přesedlosti“ sebou pohne. Strážmistr linkuje si velkou knihu; u většího stolu sedí dva strážníci, třetí leží na pryčně a dřímá.

Jeden z obou bdělých strážníků kouří cigáro, dívá se chvílku do plynu, chvílku zas na svého soudruha, a když se podívá na tohoto, zahraje mu po každé v očích veselost. Druhý čte v knize, obrací statně listy a obrátiv dva či tři vždy si trochu zabručí, zaznamenáváje zároveň něco na kousek papíru.

Teď si oddychnul a zaškrábal se za uchem. „To toho mám málo,“ sděluje soudruhovi.

Soudruh se vesele ušklíb. „Já mám víc!“ — Čehože má jeden míň a druhý víc? Inu, udalostí, jež byl ouředně oznámil, osob, jež byl zadržel. Dřívější policie státní, četníci za Bacha říkali tomu „lajstunky“, tajná policie státní říká tomu posud tak. Nejvíc kvetly u Bachových četníků. Tito měli přísné rozkazy; kdo z vycházky nepřinesl alespoň tři kusy, byl trestán. Když je některý nemohl a nemohl sehnat, dal si od hospodyně loučí posvítit přes práh a udal ji pro „neopatrné zacházení s ohněm“.

Každé sebevědomí soka dopaluje. „Máš víc, máš víc,“ zlobí se ten, který má míň, „a proč bys neměl víc, když hned každou maličkost udáváš!“

„Oho!“

„Nic oho! Měl bych toho také dost, ale hledím vše vyrovnat v dobrém a přímluvou; tak by měl každý strážník jednat, který ví, proč je, rozumíš?“

„To je to!“ směje se druhý. Ten, který má „míň“, vidí, že se „posadil“, a chce se znovu rozzlobit. Vtom se otevrou dvěře.

Vstupuje dráteník, mhouraje divně očima, špoule ještě divněji ústa. Za ním vkročili dva strážníci.

„Oznamujem poslušně, že dráteník je opilý“ — dráteník se vzpřímuje — „a zpívá po ulici tak hlasitě, že ho bylo slyšet až na náměstí.“

„Jakpak to mohou pánkové říct — že tento — že bylo slyšet až na náměstí, když stáli zrovna vedle mne — až uprostřed Celetné ulice,“ namáhavě dráteník ze sebe vypravuje.

„Křičel, že musel lidi ze spánku vyburcovat,“ stvrzuje druhý strážník.

„Pro mne může spát každý, jak chce,“ brání se zase dráteník, „já bych sám také spal — prosím, pánkové, já bych spal!“

Hlídka odchází. Ten, který měl „víc“, přináší v hrnku čistou vodu, a ten, který měl „míň“, drobí do ní trochu soli. „Pij, bratko, to dělá dobře, když má člověk ode zdi ke zdi!“ A bratka pije a lehá pak za mříže. Ani jich za ním nezavrou.

Zas se otevrou dvěře a vejde pán, patrně rozdurděný.

„Jsem domácí pán,“ volá. „Dejte mně dva strážníky s sebou! Mám nájemníka — neplatil činži — chce se vystěhovat teď v noci! Ale jen honem, sic něco odveze!“

Strážmistr pokrčí rameny. „Máte úřední rozkaz, pane?“

„Jakýpak?“

„Nu, že smíte nájemníka zfantovat, že ho smíte násilně zadržet, že potřebujete k tomu pomoci obecní strážě, nebo něco takového.“

„A nač to?“

„Jinak nesmíme.“

„A to by byla pěkná policie! To ta stará — to já nejsem pranic spokojen! Víte co, dávám vám své slovo, že přinesu rozkaz zejtra.“

„Nemůžem.“

„Ale nájemník si všechno odveze!“

Strážmistr krčí rameny. Pan domácí posadí klobouk na hlavu a vyletí zas ven, velmi nespokojen, velmi.

Ale „člověku“ to „dělá dobře“. To je přec něco jiného než trhání nárožních cedulí naproti Pernštýnu, něco jiného než —

Zas se dvěře rozletěly. Veběhla žena nedbale oblečená, zcela

zděšená. Sotva dýchá, sotva že vypraví ze sebe zprávu, že ji muž chce zbít. Hrnce už rozbil, teď má dojít řada na ni. Strážník, který měl „víc“, odebere se s ní pryč. Druhý strážník nacpe si dýmku a odfukuje své celoměsíční starosti. Strážmistr linkuje klidně dál.

Za půl hodiny vrací se strážník vyslaný a podává zprávu.

Muž má „kvartální“ (opici), strážník mu domlouval, smířil muže se ženou, dali si po hubičce, muž si lehl a hned usnul.

Pak si strážník přisedne naproti druhému a vyndá také dýmku. Nacpávaje dívá se potutelně na soudruha. „Tak by měl každý strážník jednat, který ví, proč —“

„Kolik je hodin?“ táže se strážmistr, vstáváje od stolku. „Tak málo? Nu lehnu si — dnes už nepřijde jistě nic — já mám vždy svoje tušení.“

Natáhl se na pryčnu a možno, že také hned usnul.

„Víc“ vytáhl ze šuplete karty. „Ty dáváš,“ praví k druhému, „máš ‚míň‘!“

XII

Zakončující idyla

V Řeznické ulici stojí na nároží dům, dřív Vyšší dívčí škola, nyní kasárny obecní policie. Dvě věci naprosto rozdílné, což ale neškodí. Vesele svítí řady oken do světa, jako by sobě pranic z toho nedělaly, že už nejsou skleníkem drobné krásy a něžného citu. Zato je v domě nyní vzdor těžkým mužským kročejům nepoměrně tišej.

Ba ticho až klášterské. Dům má velký štít se znakem městským na prsou a vydřimuje pod ním právě odpolední svůj spánek. Z přízemní chodby vidíme okénkem do malé jizby a v ní na dvě postele a na každé z nich na obstárlého strážníka a z těch každému do bdících očí, které se nám podotýkat zdají: „Cizím je vchod zapovězen — račte tedy směle dál!“ A jdem dál, přečteš sobě v průjezdě na tabulce, kdo má dnes odpůldne dohled, který šikovatel, průvodčí a nadstrážník, i kolik strážníků má dnes „hotovost“, což je tím

zajímavější, čím méně sobě přítom myslíme. A dále jdeme po schodech kolem zvonku, který zvoní ráno k raportu, pak do školy, v poledne na stráž, odpůldne k „rozkazu“, pak vůbec, kdykoli je toho potřeba, nyní právě ale až urážlivě mlčí. A vyšli jsme již i na první chodbu a ještě jsme neklopýtli ani přes človíčka. Jeť doba po „rozkazu“, polovička strážníků, tedy 86^{1/2} muže, je ve službě a druhá polovička má do desáté večerní prázdno. Aby nešli zcela prázdni, bylo dřív malé kázání, že mají být hodni, že mají pozdravovat členy obecního zastupitelstva a salutovat městským ostrostřelcům. Ti ale, kteří šli na stráž, slyšeli, že má každý být zdvořilý ke každému, ať má dobrý kabát nebo špatný kabát, že nemají chodit do hospody a nemluvit se ženskými, což obě poslední patří mezi skutky křesťanské zdržlivosti.

V nárožní jizbě, nad jejímiž dveřmi nápis „kancelář sborová“, je úplný poklid. U stojících zde tří psacích stolků, na nichž mimo objímající se kaňky a kance není pranic zbytečného, sedí jediný šikovatel. Protahuje se a je patrně rád, že dodělal právě dnešní svou práci. Co desert počítá si v raportní knize, kolik ve včerejší neděli prodavačů nezavřelo krámy včas; je jich trochu mnoho. Druhý šikovatel, úplně k výcházce oblečen, stojí u dveří s cigárem v ústech a škrtá sirkou. Chce si vyjít, aby viděl, jak podskalská krajina vypadá v denním světle.

Hned v chodbě naproti jsou dveře do jedné z kasárních jizb. Vlastně ne jizba, nýbrž sál, velký, prostranný, světlý, čistý, zkrátka bydliště příjemné. Zařízení je jako v rakouských kasárnách vůbec: stěny malované, na stěnách fotografie soukromé, podobizny Bělského a Klauudyho, Palackého, Žižky, Husa atd. Či že to vypadá v jiných rakouských kasárnách jinak? Chtěli sice také obecní stráž naši až po krk vstrčit do nejčistšího vojenského škrobu, ale nešlo to. Chtěli, aby všechno bylo přísně po vojensku, na příklad když nikdo na vojně nemá kufr, aby také žádný strážník neměl kufr, on tu ale už u každé postele kufr. Na hřebble leží šatstvo, čáko či čapka, bodlo či bodák, a s hřebble visí — puška. Nebojte se, ta je zde jen tak pro okrasu, střílet z ní nebude nikdo, a kdyby

chtěla sama vystřelit, musila by se teprv pozeptat, nemá-li některý pražský hokynář ještě z r. 1848 nějaké patrony. V minulém roce byla přece jednou ve spojení se smrtí, bylo to o pohřbu; od té doby visí zas klidně na hřeble, a když někdo o ni zavadí, zakývá se a má svou radost.

Obyvatelů je zde v hodinu tu jen málo. Jeden lechtá u kamen boty velkým kartáčem, aby se leskle rozesmály, druhý se sloup u postele se všeho prádla a strká krk do čisté košile, třetí si hvízdá, ale není ho vidět, zapadl někam mezi postele. Ostatní již vyběhli, nejrychleji ale běželi strážníci ženatí, běželi k rodinám svým, u nichž smějí z osmi vždy jen jednu noc strávit. Jen jeden manžel tu zbyl, sedí tamhle u okna, škaredí se oknem ven, překládá všelijak nohy, hodí lečjak rukou a je mu vůbec divně: zbylť zde z trestu, že zdržev se u rodiny zameškal ranní šestou hodinu a s ní „školu“. Trestů je u naší obecní stráže jen málo, vystřídaloť se v ní již přes tisíc mužů a zbyli řádní, kapitální chlapíci; však se také obec o zasloužilé v budoucnosti postará. Snad že myšlenka na lepší budoucnost ozářila našeho zakysalého manžela: když ještě dva ze zbylých byli odešli, sebral se od okna s tváří již hezky jasnou a hodil sebou na postel. Také hvízdající neviditelnost utichla, usnula nejspíš v svém zákoutí — je ticho, tichounko, že bys moh mouchu slyšet bzučet, kdyby tu nějaká byla.

Vejdem do jizby druhé, totéž ticho, jdem kolem jizb ostatních, odnikud známka hlasnějšího života. Jen nahoře v druhém patře, v jizbičce zcela malé, je živo. Pracuje tu as osm lidí, ševců a krejčí; přilepují kramfleky, sešívají díry a dělají staré vtipy; však budou zakrátko prý pracovat také nové, totiž ne vtipy, nýbrž boty a kabáty. Flastrkování starých věcí námáhá vždy, mají tedy kvůli posilnění — pěknou výhlídku do zahrady známé restaurace, kde je „dobře být“. —

Před jizbičkou je velká, světlá a opět čistotou se skvějící místnost, společná to kuchyň. Zde se rozlušťuje denně otázka, jak možno ve velkém městě za čtrnáct nových dostat k obědu nejen dost, nýbrž také dost dobře, a rozlušťuje se každý den jinak a vždy šťastně. U dveří visí jídelní lístek ve způsobu celé brošury, vzácný to příspěvek pro budoucího děje-

pisce žaludků samosprávných. Za kamny sedí muž; mezi nohama jeho stojí košík se zemčaty; pravá vykasaná ruka mužova drží nůž, levá je odevřena, držela dřív ale také něco, jak svědčí napolo oškrábaný, na dva kroky po dlažbě zaku- tálený brambor. Hlava mužova sklesla k prsoum — bylť se věnoval přípravám k zítřejším škubánkům a duševní namá- hání ho přemohlo.